

GO HLALOŠA KOKETŠO YA PHENŠENE

Lekgotla la Bahlapetši ba Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo (GEPF) le tsebiša gore baamogedi ba diphenšene ba tla amogela koketšo ya 4.5% mo diphenšeneng tša bona tša kgwedi ka kgwedi go tloga ka di 1 Aprele 2011. Sephetho sa go fa bokaalo bjo bjalo ka koketšo se be se theilwe go dintlha tše ntši, tše bohlokwa kudu ke: bokaalo bja koketšo ya tekanyo ya infleišene (tšhupane ya theko ya moreki) le bokaalo bjo Sekhwama bo ka bo kgonago ntle le go bea kotsing diphenšene tša ka moso. Koketšo ya 4.5% e lekana le 100% ya tšhupane ya theko ya moreki (tekanyo ya infleišene). Gape e boloka dikelo tša thušo go sekhwama sa Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo ka fase ga maemo ao a nyakegago go ya ka dipholisi le melao ya tšona. Godimo ga koketšo ye ya motheo ya 4.5%, le ge go le bjalo, dikoketšo tše di šaletšego di tla lefelwa go baamogedi ba phenšene bao diphenšene tša bona di lahlegetšwego ke boleng go tloga mola ba rolago mošomo ka baka la ditlamorago tša infleišene.

DIPOTŠIŠO TŠE DI BOTŠIŠWAGO KGAFETŠAKGAFETŠA

1. Koketšo ya phenšene ya ngwaga e hwetšwa bjang?

Melao ya Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo, gammogo le koketšo ya phenšene le dipholisi tša kelo ya go thekga ka tšhelete e fa tlhako ye e šomišitšwego go laetša koketšo ya ngwaga ya diphenšene. Go ya ka ditokumente tše, Lekgotla la Bahlapetši ba Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo (Lekgotla) le ka dumela koketšo ya phenšene ge, ka morago ga koketšo e filwe, kelo ya go thekga ka tšhelete ya sekhwama gabjale e šupa gore matlotlo a Sekhwama a swanetše go akaretša bonnyane phesente tše 90 tša dikoloto.

Koketšo ya ngwaga e ka bonwa e na le **dintlha tše tharo** bjalo ka ge go šupilwe ka go Pholisi ya Koketšo ya Phenšene ya Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo yeo e dumeletšwego ke Lekgotla (ka morero wa go šupetša matšatšikgwedi a ka fase ke ao a swanelago koketšo ya di 1 Aprele 2011):

- **Koketšo ya motheo.** Bonnyane phesente tše masomešupahlano (75%) tša palogare ya koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki (CPI) go diaetheme ka moka mo nakong ya dikgwedi tše 12 (1 Desemere 2009 go fihla go 30 Nofemere 2010) go baamogedi ba phenšene ka moka bao ba rotšego mošomo ka goba pele ga 1 Aprele 2010. Baamogedi ba phenšene bao ba rotšego mošomo ka morago ga tšatšikgwedi ba tla amogela fela kabelo ya tefelo yeo e baletšwego ya koketšo ye e theilwego godimo ga palo ya dikgwedi tša go rola mošomo.
- **Koketšo ye e šaletšego.** Go baamogedi ba phenšene bao ba rotšego mošomo ka goba pele ga 1 Aprele 2010, bokaalo bjo bo ka godišago phenšene (ka morago ga kabelo ya koketšo ya motheo le koketšo ye e amanago le infleišene) go ya go phenšene ya mathomo ya go rola mošomo e okeditšwe ka diphesente tše lekgolo (100%) ya phetogo ya tšhupane ya theko ya moreki go tloga ka tšatšikgwedi ya go rola mošomo go fihla ka di 30 Nofemere 2010, goba bokaalo bja fase ge Sekhwama se ka kgona, eupša go feta phesente tše masomešupahlano (75%).

- **Koketšo ya tlaleletšo.** Koketšo ye nngwe le ye nngwe yeo e laetšwago ke Lekgotla yeo e sego koketšo ye e amanago le infleišene.

Go swanetšwe go gatelela gore phethagatšo ya tšhelete le maatla a Sekhwama bjalo ka ge di tšweleditšwe ke kelo ya yona ya go thekga ka tšhelete yeo e tla tšweletšago koketšo yeo Sekhwama se ka e kgonago gape yeo e ka se beego kotsing go šoma ka tshwanelo ga matlotlo ka moso a Sekhwama. Diphetogo tša maemo a ekonomi di na le khuetšo ye e lebanego godimo ga ka moo dipeeletšo di šomago ka gona tša Sekhwama, seo se tliša diphetogo go kelo ya go thekga ka tšhelete (ke gore, kelo ya dithoto godimo ga dikoloto goba ditlamego tša matlotlo go maloko). Kelo ya dikoketšo tša diphešene tšeo Sekhwama se ka di kgonago ka gona e fetoga ngwaga ka ngwaga. Ka tsela yeo, ga go kgonagale (goba ga go nyakege) go oketša dintlha ka moka tše nne tšeo di boletšwego ka godimo ngwaga wo mongwe le wo mongwe.

2. Ke mang yo a tšeago sephetho sa koketšo?

Badiradipalelo ba Sekhwama ba dira ditekanyetšo tša seemo sa ditšhelete sa Sekhwama gomme ba fa dikgetho tša go fapana go Lekgotla gomme ba gopodiše ka kamano ya khuetšo go maemo a tšhelete a Sekhwama. Lekgotla bjale le tšea sephetho sa koketšo yeo e theilwego godimo ga nyakišišo le keletšo ya badiradipalelo, ba hlokometše gape kgonagalo ya koketšo bjalo ka ge e laolwa ke khuetšo ya yona ka seemo sa tšhelete ya Sekhwama. Lekgotla le swanetše go netefatša gape gore koketšo e latela Melao le Dipholisi tša Sekhwama bjale ka ge di hlalošitšwe go Potšišo 1 ka godimo. Lekgotla le botša Tona ya Matlotlo ka kelo ya koketšo gomme a ka swayaswaya moo go swanelago.

Le ge go le bjale Lekgotla le ela tlhoko mabaka a go fapafapana ge go tšewa sephetho sa koketšo, mohlala, koketšo ya kakaretšo ye go akanywago ka yona go megolo ya bašomedi ba mmušo goba dikoketšo tša ditšhelete tša thušo ya tša leago, kelo ya motheo ka go tšea sephetho ka kelo ya koketšo ya phenšene ke gore Sekhwama se ka kgonaga bokae.

3. Koketšo ya phenšene ya 2011 ke bokae le gona ke mabaka afe a go tšea sephetho seo?

- **Koketšo ya motheo.** Ka mabaka a Pholisi ya koketšo ya Phenšene koketšo ya motheo e bonnyane go diphešente tše masomešupahlano (75%) tša palogare ya phešente ya koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki godimo ka ngwaga go ya go 30 Nofemere 2010. Palogare ya kgonthe ya koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki ka nako ye e be e le 4.5%. Ka baka la go šoma gabotse ga tšhelete ya Sekhwama ya ngwaga wo o fetilego, Lekgotla la Bahlapetši le kgonne go dumelela koketšo ya diphešente tše 4.5% goba 100% ya tšhupane ya theko ya moreki. Ka tsela yeo **koketšo ya phenšene ya 4.5%** e tla dirišwa go tloga ka 1 Aprele 2011.
- **Koketšo ye e šaletšego.** Nepo ya koketšo ye ke go netefatša gore ge nako e dutše e eya maatla a go reka a diphešene (bjalo ka ge e elwa ke tšhupane ya theko ya moreki) e lotilwe, eupša ka ntle ga go kweša bohloko seemo sa tšhelete sa Sekhwama. Ka lebaka la dikoketšo tša phenšene tše di filwego mo mengwageng ye e fetilego (bona karabo ya Potšišo ya 4), dipalelo ka badiradipalelo di bontšha gore ke nomoro ye nnyane fela ya baamogedi ba phenšene yeo e nago le maswanedi a go amogela koketšo ye e šaletšego ngwaga wo.

- **Koketšo ya tlaleletšo.** Ge go lebeletšwe seemo sa ekonomi le matlotlo se se šetšego se se hlotšwego ke mabaka a bjale a go se kgahliše a go phuhlama ga ekonomi lefaseng ka bophara le kgonagalo ya ditlamorago tša go se kgahliše godimo ga Sekhwama, Lekgotla le na le maikutlo a gore go ka se be bohla le go fa koketšo ya tlaleletšo go 2011.

4. Ke dikoketšo dife tša phenšene tše di filwego ngwagasomeng wo o fetilego?

Tšatšikgwedi ya go thomiša ga koketšo	Koketšo ya phenšene ye e filwego	Palogare ya koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki go tloga ka 1 Desemere go fihla ka 30 Nofemere	Kabo ya koketšo ya phenšene godimo ga koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki
1 Aprele 2002	6.00%	5.93%	101%
1 Aprele 2003	7.00%	8.49%	82%
1 Aprele 2004	5.25%	6.99%	75%
1 Aprele 2005	5.50%	1.14%	482%
1 Aprele 2006	4.50%	3.35%	134%
1 Aprele 2007	5.50%	4.45%	124%
1 Aprele 2008	7.00%	6.82%	103%
1 Aprele 2009	9.00%	10.93%	82%
1 Aprele 2010	5.60%	7.4%	75.67%
1 Aprele 2011	4.50%	4.50%	100.0%

Go tšwa tafoleng ya ka godimo go ka bonwa dikoketšo tša bjale tša diphenšene di, ka kakaretšo, fetile koketšo ya phenšene ya motheo le gona e fetile le 100% ya koketšo ya tšhupane ya theko ya moreki.

5. Ke ka lebaka la eng baamogedi ba phenšene ba sa hwetše diputšeletšo ka kgwedi ya bona ya matswalo?

Dikhwama tša go fapana tša phenšene di na le dipholisi tša go fapafapana tša koketšo. Mohlala, Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo se na le dikelo tše nne tša dikoketšo tše Lekgotla le ka di begago: koketšo ya motheo, koketšo ye nngwe ye e theilwego godimo ga infleišene, koketšo ye e šaletšego morago le koketšo ya tlaleletšo (bona karabo go Potšišo 1).Dikhwama tše dingwe di na le dipholisi tša go fapafapana gomme di ka lefela diputšeletšo ka kgwedi ya matswalo gammogo le koketšo ya phenšene ya fase ya kakaretšo goba le ge e ka ba phenšene ya fase ya kgwedi ka kgwedi. Mokgwa ofe goba ofe wo o tšerwego, mekgwa ya go fapafapana ya go lefa diphenšene e swanetše go ba ye e fihlelelwago go sekhwama sa phenšene se se itšego.

6. Ke koketšo ye kaakang ge e balwa go ya ka tšhelete?

Boleng bja Ranta bja koketšo bo laolwa ke phenšene ya bjale ya moamogedi wa phenšene. Mohlala, ge moamogedi wa phenšene gabjale a amogela R1000 ka kgwedi gomme koketšo ya phenšene e le 4.5% go tloga ka 1 Aprele 2011, phenšene ya kgwedi yeo e okeditšwego e tla ba R1045 go tloga ka 1 Aprele 2011.

7. Ke ka baka la eng baamogedi ba phenšene ba hwetša koketšo ye nnyane ge go bapetšwa le dikoketšo tša megolo tša bašomedi ba mmušo (bao e sa lego maloko ao a lefago go sekhwama)?

Lefelo la mathomo la Lekgotla ke go laetša koketšo ya phenšene yeo e tla fihlelelwago ya Sekhwama. Ge sekhwama se na le letlotlo le le fetago tekanyo (boleng bja dithoto bjo bo fetago dikoloto), gona Lekgotla le ka ba le akantše koketšo ye e nyalelanago le dikoketšo tša meputso ya bašomedi ba mmušo. Le ge go le bjalo, ka lebaka la go hloka bonnete bjo itšego ka ga seemo sa ekonomi, Lekgotla le tšere mokgwa wa bohlale le maikarabelo ka go rarolla ka gore ke koketšo ye e theilwego godimo ga infleišene ya 4.5% ye e ka fihlelelwago ya ngwaga wo.

8. Ke lefelwa neng phenšene ya ka?

Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo se lefela diphenšene tša kgwedi ka kgwedi e ka ba mathomong (go lefela pele) goba mafelelong (go lefa tšhelete ye e šaletšego morago) a kgwedi go lebeletšwe sehlopha sa moamogedi wa phenšene.

Baamogedi ba phenšene bao ba rotšego mošomo pele ga 31 Desemere 2002 ba lefelwa la letšatši la mathomo la kgwedi. Baamogedi ba phenšene bao ba rotšego mošomo ka morago ga 31 Desemere 2002 ba lefelwa ka letšatši la mafelelo la kgwedi.

Baamogedi ba phenšene bao ba amogelang phenšene mathomong a kgwedi ba tla lefelwa ka matšatši a a latelago mo ngwageng wa 2011:

Kgwedi	Tšatšikgwedi la tefo	Letšatši la tefo
Janaware 2011	31/12/2010	Labohlano
Feberware 2011	01/02/2011	Labobedi
Matšhe 2011	01/03/2011	Labobedi
Aprele 2011	01/04/2011	Labohlano
Mei 2011	30/04/2011	Mokibelo
June 2011	01/06/2011	Laboraro
Julae 2011	01/07/2011	Labohlano
Agostose 2011	01/08/2011	Mošupologo
Setemere 2011	01/09/2011	Labohlano
Oktobere 2011	01/10/2011	Mokibelo
Nofemere 2011	01/11/2011	Labobedi
Desemere 2011	01/12/2011	Labone
Janaware 2012	31/12/2011	Mokibelo
Feberware 2012	01/02/2012	Laboraro

Matšhe 2012	01/03/2012	Labone
-------------	------------	--------

Baamogedi ba phenšene bao ba amogelago diphenšene mo mafelelong a kgwedi ba tla lefelwa ka matšatši a a latelago mo ngwageng wa 2011:

Kgwedi	Tšatšikgwedi la tefo	Letšatši la tefo
Janaware 2011	31/1/2011	Mošupologo
Feberware 2011	28/02/2011	Mošupologo
Matšhe 2011	31/03/2011	Labone
Aprele 2011	29/04/2011	Labohlano
Mei 2011	31/05/2011	Labobedi
June 2011	30/06/2011	Labone
Julae 2011	29/07/2011	Labohlano
Agostose 2011	31/08/2011	Laboraro
Setemere 2011	30/09/2011	Labohlano
Setemere 2011	31/10/2011	Mošupologo
Nofemere 2011	30/11/2011	Laboraro
Desemere 2011	30/12/2011	Labohlano
Janaware 2012	31/01/2012	Labobedi
Feberware 2012	29/02/2012	Laboraro
Matšhe 2012	30/03/2012	Labohlano

Ge o na le dipotšišo dife goba dife malebana le matšatšikgwedi a le/goba tefelo ya kgwedi ya diphenšene, ka kgopelo o se tšhabe go letšetša mogala wa go se lefelwe wa Sekhwama sa Phenšene sa Bašomedi ba Mmušo go Senthara ya Tshedimošo e lego 0800 117 669 goba etela Ofisi ya Selete ya kgauswi le wena.

DIOFISI TŠA PROFENSE

KANTOROKGOLO

34 Hamilton Street
Arcadia
Pretoria

Bisho

No. 12, Global Office Centre
Circular Drive

Bloemfontein

No. 2 President Brand Street

Polokwane

87(a) Bok Street

Nelspruit

Block A
Ground Floor, Ciliata Building
19 Hope Street

Mafikeng

Office No 4/17
Mega City
Mmabatho

Cape Town

21st Floor
No. 1 Thibault Square

Pietermaritzburg

3rd Floor
Brasfort House
262 Langalibalele Street

Kimberley

11 Old Main Street

DIOFISI TŠA SATHALAETE**Johannesburg**

2nd Suite, 2nd Floor
Lunga House
124 Marshall Street (c/o Eloff Street)
Gandhi Square Precinct
Marshalltown

Durban

8th Floor
Salmon Grove Chambers
407 Anton Lembede Street (formerly Smith Street)

Port Elizabeth

Ground Floor, Kwantu Towers
Sivuyile Mini-Square

Mthatha

2nd Floor
PRD Building
Sutherland Street

Mogala wa go se lefelwe: 0800 117 669

Nomoro ya fekse: 012 326 2507

Emeile: enquiries@gepf.co.za

Wepsaete: www.gepf.co.za

Atrese ya poso:

GEPF Private Bag X63
Pretoria
0001